Commissie Eindtermen Accountantsopleiding

Postbus 242
2130 AE Hoofddorp
T (088) 496 04 21
E info@cea.nl
I www.cea.nl

Datum binnenkomst	: 29 oktober 2026	Referentie	: 26/MCEA/02062	Telefoon	: (088) 496 04 21
Bijlage(n)	:	Behandelaar	: Coen Bongers	E-mail	: info@cea.nl

Onderwerp **Reactie AC-Scholenoverleg - Reactie uitvoeringstoets conceptrapport eindtermen 2027**

De uitvoeringstoets bestaat uit het conceptrapport eindtermen 2027 en onderstaand formulier met een aantal vragen (zie pagina 5 en verder).

Reactie op de concept eindtermen accountantsopleiding 2027

Namens de Stuurgroep Post HBO van het bestuur AC Scholenoverleg

Als opleiders onderschrijven wij de ambitie om te komen tot een aantrekkelijke, studeerbare en toekomstbestendige accountantsopleiding. De gezamenlijke formulering van eindtermen voor theorie en praktijk en de aansluiting bij het hoger onderwijs bieden hiervoor kansen. Het conceptrapport geeft richting, maar biedt op belangrijke onderdelen nog onvoldoende houvast voor de vertaling naar uitvoerbare opleidings- en toetsprogramma's. Vanuit onze verantwoordelijkheid als opleiders vragen wij aandacht voor de volgende punten.

1 Heldere eindniveaus en doorstroommogelijkheden

Het beoogde eindniveau voor vrijwillige controles en overige assurance-opdrachten is onvoldoende concreet. Ook het onderscheid tussen Accountancy-MKB en Assurance en tussen de professionele en universitaire master vraagt om verduidelijking. Hierdoor kunnen opleiders onvoldoende bepalen welke diepgang het onderwijs moet bieden, wanneer een student het vereiste niveau aantoont en of de CEA die beoordeling later onderschrijft. Dit bemoeilijkt ook de voorlichting aan studenten en het beroepenveld.

Wij vragen om een overzichtelijke matrix per opleidingsroute, met gemeenschappelijke en specifieke eindtermen, niveauverschillen en aanvullende eisen voor doorstroom. Maak daarbij concreet wat een MKB-accountant aanvullend moet aantonen voor de oriëntatie Assurance en de aantekening voor wettelijke controles, zowel in theorie als in de praktijk.

De weergave op pagina 10 en de eindtermen vanaf pagina 25 maken de afbakening nog onvoldoende inzichtelijk. De doorstroomprogramma's op pagina 24 en tabel 5 op pagina 54 vragen om een concrete uitwerking: moet een overstapper alle eindtermen van Assurance aantonen, of een afgebakend aanvullend programma? Maak duidelijk welke eerder behaalde onderdelen daarbij worden erkend, zodat studenten vooraf hun vervolgroute kunnen overzien.

2 Conceptuele leeruitkomsten en een herkenbare kennisbasis

De beoogde conceptuele benadering komt nog onvoldoende tot uitdrukking. Verschillende eindtermen zijn sterk gekoppeld aan specifieke beroepstaken en beroepsproducten. Daardoor dreigt het uitvoeren van voorgeschreven opdrachten centraal te komen staan, terwijl juist de samenhang tussen kennis, vaardigheden, beroepshouding en professionele oordeelsvorming bepalend zou moeten zijn. Wij vragen om bredere leeruitkomsten waarin het DNA van de accountant herkenbaar en toetsbaar is verwerkt, met ruimte voor opleiders om passende leerwegen en beroepsproducten te kiezen.

Daarnaast vragen wij om een inzichtelijke koppeling tussen thema's, vakgebieden en de minimaal te behandelen wettelijke en professionele kaders. Dit ondersteunt een eenduidige invulling en beoordeling door de CEA. Bedrijfseconomie is hierbij een voorbeeld; ook bij andere vakgebieden moet zichtbaar zijn hoe de benodigde kennisbasis wordt geborgd. Wij vragen om inzicht in deze samenhang, zodat opleiders hun programma's kunnen verantwoorden.

Het bewust niet benoemen van specifieke wet- en regelgeving in hoofdstuk 4 vergroot de interpretatieruimte. Opleiders moeten studenten leren de grenzen van hun deskundigheid te herkennen en tijdig specialisten in te schakelen, ook bij fiscale en juridische advisering (eindtermen 1.4.3, 2.1.2, 2.2.4 en 4.2.2). Deze professionele afweging vraagt geen gedetailleerde inhoudelijke afbakening door de CEA. Wel vragen wij duidelijkheid over hoe opleiders deze bekwaamheid aantoonbaar kunnen borgen.

3 Haalbare praktijkopdrachten en eenduidige complexiteitscriteria

De specifiek voorgeschreven kritische werkervaring roept vragen op over de beschikbaarheid van passende opdrachten, met name bij herstructurering, aan assurance verwante opdrachten en vrijwillige jaarrekeningcontroles. De ontwikkeling van een beginnend MKB-professional vanuit de samenstel- en aangiftepraktijk naar zelfstandig adviseren vraagt tijd. Een trainee kan daardoor ondanks voldoende capaciteiten en inzet niet tijdig afstuderen, omdat het kantoor de vereiste opdrachten niet beschikbaar heeft. De voortgang wordt zo mede afhankelijk van het opdrachtenpakket van de werkgever.

Wij vragen daarom om ruimte voor gelijkwaardige opdrachten en heldere voorwaarden voor het gebruik van simulaties. Geef tevens inhoudelijke criteria voor minder complexe, redelijk complexe en complexe opdrachten en objecten van onderzoek. De omvang van een team is hiervoor op zichzelf onvoldoende. Verduidelijk hoe deze criteria zich verhouden tot de professionele oordeelsvorming en verantwoordelijkheid van de accountant.

De uitwerking van de kritische werkervaring op pagina 7 lijkt ten opzichte van de huidige praktijkopleiding meer afzonderlijke en specifiek omschreven opdrachten te verlangen. Dit geldt bijvoorbeeld voor herstructurering bij eindterm 3.4 en de niet-wettelijke jaarrekeningcontrole bij eindterm 3.5. Wij vragen om te onderbouwen hoe deze eisen binnen de nominale opleidingsduur haalbaar zijn. Ook de toelichting op minder complexe objecten op pagina 23 en in bijlage 4 biedt hiervoor nog onvoldoende eenduidigheid.

4 Regie op integratie van theorie en praktijk

Integratie vraagt om een heldere verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen opleiders, kantoren, stagebureaus en de RPO. Zonder duidelijke regie ontstaan risico's op dubbele beoordelingen, extra afstemming en vertraging voor studenten. Leg per onderdeel vast wie verantwoordelijk is voor onderwijs, begeleiding, toetsing, kwaliteitsborging en de uiteindelijke vaststelling dat een eindterm is behaald. Dit geldt ook voor simulaties en voor het eerste aanspreekpunt voor de student.

Voldoende deskundige begeleiders en beoordelaars, beschikbare begeleidingstijd en passende opdrachten zijn noodzakelijke voorwaarden voor invoering. Kantoren moeten trainees hiervoor tijd en middelen bieden; stagebureaus moeten de praktijkcomponent en begeleiding bewaken; opleiders moeten vakinhoudelijke ondersteuning en beoordeling op het vereiste niveau verzorgen. Zonder afspraken over deze capaciteit bestaat het risico dat de beoogde integratie onvoldoende van de grond komt. Gezamenlijke voortgangsgesprekken en de inzet van praktijkdocenten en praktijkbegeleiders bij elkaars organisaties kunnen de samenwerking versterken.

Bij een geïntegreerde opleiding past samenhangend toezicht. Wij vragen hoe de afzonderlijke verantwoordelijkheden van CEA en RPO aansluiten bij één geïntegreerd traject en hoe dubbele verantwoording wordt voorkomen. Onderzoek daarbij of toezicht kan worden gebundeld, eventueel met benutting van kwaliteitsborging door de NVAO. Verduidelijk ook hoe een kantoorbeleid waarin eerst de theorie en daarna de praktijkopleiding wordt gevolgd, zich verhoudt tot de beoogde integratie.

De passages over simulaties op pagina 60 en over didactiek en geïntegreerde toetsing op pagina's 63 en 64 vragen om uitvoeringsafspraken. Leg vast wie simulaties ontwikkelt, aanbiedt, begeleidt en beoordeelt, welke erkenning vereist is en hoe het bereikte niveau wordt geborgd. Spreek daarnaast af hoe opleider en stagebureau beoordelingen afstemmen en vastleggen, zodat een student niet met overlappende bewijsverplichtingen of tegenstrijdige eisen wordt geconfronteerd.

5 Eenduidige instroom en erkenning van eerdere competenties

De opleider beoordeelt of een kandidaat met een bachelor kansrijk is en betrekt de praktijkbegeleider vanaf de start. Een bachelor Accountancy biedt een andere uitgangspositie dan een minder verwante bachelor. Maak inzichtelijk hoe kennis, vaardigheden, beroepshouding en ervaring worden gewogen, zodat toelatingsbesluiten uitlegbaar zijn en de kennisbasis wordt geborgd.

Wij vragen om gedeelde uitgangspunten voor kansrijkheid, validering en vrijstelling, eventueel met een assessment. De opleider beslist, met inbreng van de praktijkbegeleider, welke competenties en beroepsproducten uit de bachelorfase meetellen en welke deficiënties binnen het traject kunnen worden weggewerkt.

De passages op pagina's 57 en 58 vragen om duidelijkheid over de knip tussen initieel en postinitieel onderwijs. Blijft dit een vaste grens of is een flexibel model met meerdere instroomroutes mogelijk? Wat betekent dit voor de voltijdbachelor Accountancy? Verduidelijk of de praktijkcomponent al tijdens een duale of deeltijdbachelor kan beginnen, bijvoorbeeld in het laatste jaar, en welke ervaring en beroepsproducten meetellen.

6 Studeerbaarheid en ruimte voor verschillende leerwegen

Het rapport vraagt verduidelijking over de verhouding tussen de driejarige praktijkopleiding, de theoretische postinitiële opleiding en de 60 EC. Waarom acht de CEA deze kwantitatieve norm noodzakelijk als het aantoonbare eindniveau leidend is? Verduidelijk hoe de norm zich verhoudt tot leeruitkomsten die via vooropleiding of praktijkervaring zijn aangetoond: moet de student dan alsnog 60 EC behalen? Licht toe welke ruimte bestaat voor erkenning en verkorting van het traject.

Wij vragen om het aantoonbare eindniveau leidend te maken en ruimte te bieden voor verschillen in leertempo en leerweg. Voorkom dat vaste normen voor studieduur en studielast maatwerk, vrijstellingen en onderwijsinnovatie belemmeren. Verduidelijk welke eisen rechtstreeks voortvloeien uit Europese regels voor wettelijke controles en welke nationale keuzes zijn, in het bijzonder voor de AA die geen wettelijke controles uitvoert.

De passage op pagina 59 vraagt om duidelijkheid over de start en planning van de driejarige praktijkopleiding en het meetellen van bachelorervaring. Welke voorwaarden gelden voor werkzaamheden, begeleiding en beoordeling? De opleider moet theorie en praktijkontwikkeling samen met de praktijkbegeleider kunnen plannen, rekening houdend met de geleidelijke ontwikkeling naar zelfstandig adviseren.

7 Toetsing en overgang naar de nieuwe eindtermen

De ruimte voor eigen toetsvormen vraagt om gedeelde uitgangspunten voor bewijsvoering en beoordeling. Verduidelijk hoe het aantonen van alle eindtermen tijdens de praktijkopleiding zich verhoudt tot de mogelijkheid om onderdelen theoretisch of praktijkgericht te toetsen (pagina 64). Kan aantoonbare praktijkervaring worden ingebracht om leeruitkomsten te behalen, en welk aanvullend bewijs is dan nodig? Leg vast wie onderwijst, begeleidt, beoordeelt en uiteindelijk vaststelt dat een eindterm is behaald.

Verduidelijk hoe het gewijzigde beroepsprofiel doorwerkt in het geïntegreerde slotexamen en hoe vergelijkbaarheid tussen opleidingen wordt geborgd. Leg voor de geldigheidsduur van examens op pagina 66 het aanvangsmoment vast. Maak in de overgangsregeling duidelijk welke behaalde resultaten worden erkend en welke verplichtingen resteren, om dubbele toetsing en vertraging te voorkomen.

Wij kunnen op basis van het huidige conceptrapport nog onvoldoende vaststellen of de eindtermen binnen de beoogde opleidingsduur uitvoerbaar zijn. Daarvoor zijn eerst heldere afspraken nodig over beoordelingscriteria, beschikbare praktijkopdrachten, verantwoordelijkheden en begeleiding. Wij verzoeken de CEA deze randvoorwaarden samen met de opleiders en praktijkorganisaties uit te werken voordat de nieuwe eindtermen worden ingevoerd. Dit is nodig om studenten een samenhangend en studeerbaar traject te bieden en de kwaliteit van de startbekwame accountant eenduidig te borgen.

1. Biedt het conceptrapport voldoende handvatten voor een vertaling naar een opleidings- en toetsprogramma voor uw onderwijsinstelling, organisatie en/of stagebureau?

Namens de Stuurgroep Post HBO van het AC Scholenoverleg
Nog onvoldoende. Het conceptrapport geeft richting, maar laat op essentiële onderdelen zoveel interpretatieruimte dat wij nog geen eenduidig opleidings- en toetsprogramma kunnen vaststellen. Voor uitvoerbaarheid zijn de volgende verduidelijkingen nodig.

Eindniveau en opleidingsroutes. Het niveau voor vrijwillige controles en overige assurance-opdrachten en het onderscheid tussen Accountancy-MKB en Assurance zijn onvoldoende concreet. Dit geldt ook voor het verschil tussen de professionele en universitaire master. Opleiders kunnen daardoor onvoldoende bepalen welke diepgang nodig is, wanneer een student het niveau aantoont en of de CEA die beoordeling onderschrijft. Wij vragen om een matrix met gemeenschappelijke en routespecifieke eindtermen, niveauverschillen en beoordelingscriteria (pagina 10 en vanaf pagina 25).

Doorstroom. De doorstroomprogramma's op pagina 24 en tabel 5 op pagina 54 vragen om concretisering. Welke aanvullende eindtermen, theorie en praktijkervaring zijn nodig voor de overstap naar Assurance en de aantekening voor wettelijke controles? Leg vast welke behaalde onderdelen worden erkend. Zonder dit overzicht kunnen wij studenten onvoldoende informeren en aanvullende programma's moeilijk afbakenen.

Vertaling naar onderwijs en toetsing. De sterke koppeling aan specifieke beroepsproducten roept de vraag op welke ruimte opleiders hebben om gelijkwaardige opdrachten te gebruiken. Verduidelijk hoe kennis, vaardigheden, beroepshouding en professionele oordeelsvorming in samenhang moeten worden aangetoond en hoe het DNA van de accountant herkenbaar wordt beoordeeld. Dit ondersteunt maatwerk en voorkomt dat het opleveren van een product zwaarder weegt dan de aangetoonde competentie.

Gemeenschappelijke kennisbasis. Maak de koppeling tussen thema's, vakgebieden en minimaal te behandelen wettelijke en professionele kaders inzichtelijk. Bedrijfseconomie is hierbij een voorbeeld; ook voor andere vakgebieden moet de kennisbasis herkenbaar zijn. Opleiders leren studenten de grenzen van hun deskundigheid te herkennen en tijdig specialisten in te schakelen, ook bij fiscale en juridische advisering (1.4.3, 2.1.2, 2.2.4 en 4.2.2). Wij vragen geen gedetailleerde inhoudelijke afbakening door de CEA, maar duidelijkheid over hoe deze professionele afweging aantoonbaar wordt geborgd.

2. Welke eventuele concrete knelpunten verwacht u bij de implementatie van de eindtermen 2027 voor uw organisatie?

Wij verwachten vooral knelpunten bij de beschikbaarheid van praktijkopdrachten, de planning van het geïntegreerde traject, de instroombeoordeling en de afstemming tussen betrokken organisaties. Hieronder benoemen wij de impact en benodigde randvoorwaarden.

Beschikbaarheid van opdrachten. De kritische werkervaring op pagina 7 lijkt meer afzonderlijke en specifiek omschreven opdrachten te verlangen dan de huidige praktijkopleiding. Vooral herstructurering (3.4), aan assurance verwante opdrachten en niet-wettelijke jaarrekeningcontroles (3.5) kunnen beperkt beschikbaar zijn. Een trainee kan ondanks voldoende capaciteiten en inzet vertraging oplopen doordat het kantoor de vereiste opdrachten niet aanbiedt. Wij vragen om ruimte voor gelijkwaardige opdrachten en heldere voorwaarden voor simulaties, zodat de voortgang minder afhankelijk is van het opdrachtenpakket van de werkgever.

Complexiteit van opdrachten. De toelichting op minder complexe objecten op pagina 23 en in bijlage 4 biedt onvoldoende eenduidige criteria. De omvang van een team bepaalt op zichzelf niet de complexiteit van het object. Dit bemoeilijkt de selectie en goedkeuring van opdrachten en kan tot uiteenlopende beoordelingen leiden. Wij vragen om inhoudelijke criteria voor minder complexe, redelijk complexe en complexe opdrachten en om duidelijkheid over de verhouding tot de professionele oordeelsvorming van de accountant.

Studeerbaarheid en planning. Zelfstandig adviseren is in de MKB-praktijk niet vanzelfsprekend binnen drie jaar haalbaar. Verduidelijk de verhouding tussen de praktijkopleiding, de postinitiële theorie en de 60 EC (pagina 59). Waarom is deze kwantitatieve norm nodig als het eindniveau leidend is? Moet een student ook 60 EC behalen wanneer leeruitkomsten al via vooropleiding of praktijkervaring zijn aangetoond? Verduidelijk de ruimte voor erkenning en verkorting. Kan de praktijkcomponent al tijdens een duale of deeltijdbachelor starten, bijvoorbeeld in het laatste bachelorjaar, en hoe tellen werkzaamheden, begeleiding en beroepsproducten dan mee? Licht ook toe of de postbachelor door integratie nominaal drie jaar duurt.

Instroom en deficiënties. De opleider beoordeelt of een kandidaat met een bachelor kansrijk is en betrekt de praktijkbegeleider vanaf de start. Verschillende bachelorachtergronden vragen om een uitlegbare weging van kennis, vaardigheden, beroepshouding en ervaring (pagina's 57 en 58). Wij vragen om gedeelde uitgangspunten voor deze beoordeling, validering en vrijstelling, eventueel met een assessment. De opleider beslist welke eerdere competenties en beroepsproducten meetellen en welke deficiënties binnen het traject kunnen worden weggewerkt. Verduidelijk of de knip tussen initieel en postinitieel een vaste grens blijft, of een flexibel model met meerdere instroomroutes mogelijk is, en wat dit betekent voor de voltijdbachelor Accountancy.

Organisatorische afstemming. Zonder duidelijke regie kunnen dubbele beoordelingen, extra afstemming en tegenstrijdige eisen ontstaan. Afspraken over verantwoordelijkheden, begeleiding en besluitvorming moeten daarom beschikbaar zijn voordat de nieuwe programma's worden ingevoerd. De concrete rolverdeling werken wij bij vraag 3 uit.

3. Welke mogelijkheden en uitdagingen ziet uw organisatie specifiek voor het begeleiden en beoordelen van trainees?

Wij zien mogelijkheden voor nauwere samenwerking tussen opleiders, kantoren en stagebureaus. Gezamenlijke voortgangsgesprekken en de inzet van praktijkdocenten bij stagebureaus en praktijkbegeleiders als gastdocent kunnen theorie en praktijk verbinden. Voor een werkbare uitvoering zijn de volgende afspraken noodzakelijk.

Kantoren en capaciteit. Kantoren moeten voldoende passende opdrachten, deskundige praktijkbegeleiders, begeleidingstijd en middelen beschikbaar stellen. Dit is een voorwaarde voor invoering. Zonder deze facilitering kan de opleiding haar geïntegreerde karakter onvoldoende waarmaken en kan de trainee vertraging oplopen. Wij vragen om expliciete afspraken over de beschikbaarheid en kwaliteit van de praktijkopleidingsplaats en periodieke evaluatie van de begeleiding.

Stagebureaus en opleiders. De opleider voert regie op het geïntegreerde leertraject, betrekt de praktijkbegeleider vanaf de instroom en verzorgt vakinhoudelijke ondersteuning. Stagebureaus faciliteren de praktijkcomponent, bewaken de begeleiding en organiseren voortgangsgesprekken. Leg samen met de RPO vast wie opdrachten goedkeurt, beoordeelt en uiteindelijk vaststelt dat een eindterm is behaald. Voor de trainee moet één duidelijk aanspreekpunt zijn. Verduidelijk hoe kantoorbeleid waarbij

eerst theorie en daarna praktijk wordt gevolgd, aansluit op de beoogde integratie.

Beoordeling en simulaties. Op pagina 64 moet worden verduidelijkt hoe het aantonen van alle eindtermen tijdens de praktijkopleiding zich verhoudt tot afzonderlijke theoretische of praktijkgerichte toetsing. Kan praktijkervaring worden ingebracht om leeruitkomsten te behalen en welk aanvullend bewijs is nodig? Leg vast wie onderwijst, begeleidt, beoordeelt en een eindterm vaststelt. Voor simulaties (pagina 60) zijn daarnaast afspraken nodig over ontwikkeling, erkenning, uitvoering en kwaliteitsborging. Stem bewijsvoering af om dubbele toetsing en tegenstrijdige eisen te voorkomen.

4. Heeft u nog overige opmerkingen ten aanzien van de implementatie binnen uw organisatie?

Samenhangend toezicht. Verduidelijk hoe de afzonderlijke verantwoordelijkheden van CEA en RPO aansluiten bij één geïntegreerde opleiding. Onderzoek bundeling van toezicht, eventueel met benutting van kwaliteitsborging door de NVAO, om dubbele verantwoording te beperken. Maak ook onderscheid tussen Europese verplichtingen voor wettelijke controles en nationale keuzes, in het bijzonder voor de AA die geen wettelijke controles uitvoert. Dit moet opleiders duidelijkheid geven over de noodzakelijke inrichting en duur van leerwegen.

Slotexamen en overgang. Verduidelijk hoe het gewijzigde beroepsprofiel doorwerkt in het geïntegreerde slotexamen. Leg voor de geldigheidsduur van examens op pagina 66 het aanvangsmoment vast en geef in de overgangsregeling duidelijkheid over behaalde resultaten en resterende verplichtingen voor lopende trajecten.

Wij kunnen op basis van het huidige conceptrapport nog onvoldoende vaststellen of de eindtermen binnen de beoogde opleidingsduur uitvoerbaar zijn. Wij verzoeken de CEA de benodigde beoordelingscriteria en afspraken over opdrachten, verantwoordelijkheden en begeleiding samen met opleiders en praktijkorganisaties uit te werken voordat de nieuwe eindtermen worden ingevoerd.